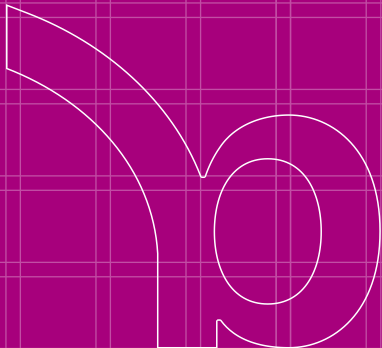

RESUM
DE LA TAULA RODONA

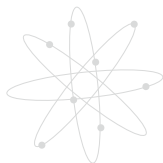
Les dones (també) fem ciència

23 de novembre de 2021

CIENTÍFIQUES EN POSITIU I REFERENTS

BLOC 1

Comencem pel primer bloc parlant d'aspectes positius que us aporta la vostra feina i també de referents.

Miryam, tal com ens apuntaves en presentar-te, estàs treballant en el projecte "Communities for Sciences". Hi pots aprofundir una mica més?

Miryam Navarro: La ciència forma part de la nostra vida però també és una tècnica social amb els seus valors i els seus prejudicis. Si anem a Google i busquem ciència, hi trobarem una imatge molt vinculada amb un home blanc de mitjana edat amb una bata blanca i a un laboratori. Això exclou a gent que no està dins del nostre imaginari. Els infants de les escoles quan dibuixen un científic ho demostren. En la imatge que tenim de l'evolució de la humanitat sempre acaba sent un home blanc fornit, no una dona ni cap altre tipus de persona. Això ens posa un imaginari que determina com construïm l'espai científic.

Això té un impacte en les vocacions. Pensem que el fet de tenir aquesta incorporació del concepte de ciència i el fet de no tenir referents femenins fa que les vocacions siguin menys accessibles. El projecte construeix nous referents i també analitza el que tenim, com per exemple, els materials de classe, el col·lectiu de les dones científiques, etc. A partir d'aquí fem una proposta de treball conjunt per construir nous referents.

La Dolors Riera és la més veterana de les que avui tenim aquí. Personalment, què et va portar a dedicar-te al món de la ciència i a l'enginyeria en concret en un moment en el qual segurament no tenies gaires referents femenins?

M. Dolors Riera: Jo no tenia cap referent al meu sector. El meu referent ha estat la meva mare, que no era enginyera però que volia que les seves dues filles es guanyessin bé la vida i tinguessin una cultura i una formació.

Jo no tenia vocació, va ser una cosa conjuntural. Amb 14 anys els meus pares em van recomanar ciències. A mi m'agradava tot i si he d'aprendre alguna cosa ho faig el millor que puc.

Dolors, has estat la guanyadora del premi Rosa Argelaguet Isanta en la seva primera edició per la teva trajectòria professional vinculada al territori i per despertar vocacions industrials entre les dones. Què ha suposat per a tu aquest reconeixement?

M. Dolors Riera: El reconeixement va suposar una sorpresa. Les empreses i institucions sempre tenen persones que les representen. Jo sóc una persona amb ganes d'estudiar i faig un treball discret. Per tant, no m'ho esperava però va ser una gran alegria.

Nor, ets enginyera de mines i estudiant de doctorat. Què et va motivar a entrar en l'àmbit científic?

Nor Sidki: Quan vaig acabar batxillerat vaig anar a estudiar economia. No em va agradar i vaig buscar alternatives. Jo anava a estudiar al búnquer i allà hi tenia uns companys que estudiaven enginyeria de mines i al final de curs vam fer un tracte: "Tu em resumeixes uns apunts i jo t'esquematitzo la part d'economia". Vaig començar a agafar els apunts, vaig llegir i em va començar a agradar i motivar. En aquell moment la meua vida va fer un clic i ja vaig trobar a què em volia dedicar. Des d'aquell moment fins ara.

Nor, quins són els teus referents?

Nor Sidki: Tinc diferents referents. La germana gran d'una amiga estudiava enginyeria mecànica i potser va ser una mica de referent per mi. Em va donar tranquil·litat saber que hi era ella. Ja a la universitat van ser algunes professores que quan jo les veia pensava que volia ser com elles.

Laura, com va sorgir el teu interès pel camp de la informàtica?

Laura Porta: Curiosament, el meu interès va néixer amb un projecte d'investigació sobre l'ús de les noves tecnologies l'any 97. L'any 2000 m'incorporo a la UOC. El 2002 ja entro com a professora, començo a fer la tesi doctoral i el 2015 em proposen la direcció del Grau de Multimèdia.

Laura, el teu és un món encara més masculinitzat que altres subcamps científics, oi? I en ser relativament més nou, encara deu costar més trobar referents?

Laura Porta: Sí, costa trobar referents femenins. De 70 professors, un 68% són homes. Pel que fa al professorat col·laborador dels graus que dirigeixo, dels 123 hi ha 87 homes, un 70%. Probablement el 30% ve de la part de disseny que forma part del grau.

Andrea, el teu camp és l'ecologia numèrica aplicada a l'estudi dels incendis forestals. Explica'ns amb més detall en què consisteix la teua feina...

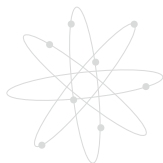
Andrea Duane: Intentem explicar com funcionen els ecosistemes però numèricament. Apliquem això als incendis forestals i el grup intenta quantificar com pot un canvi en la gestió o en la superfície forestal arribar realment a modificar el que nosaltres anomenem el règim d'incendis. En aquest sentit, jo desenvolupo eines matemàtiques per fer simulacions de: "Què passaria si?..."

Andrea, en el món en el que et mous - investigadors, Bombers, Agents Rurals...- la presència femenina deu ser força escassa i trobar referents deu ser difícil, oi?

Andrea Duane: La presència femenina és escassa. En el món de Bombers hi ha molt poques dones. Jo hi treballa molt a prop i en conec algunes que són boníssimes. És una pena que sigui tan poc representat ja

que la diversitat sempre aporta més riquesa i productivitat. En l'àmbit forestal estem al voltant del 30% de presència femenina però al CTFC el percentatge és diferent, és d'un 50%.

En el meu cas jo no tinc grans referents. No he sigut d'emmirallar-me, potser perquè no en tenia, però ha estat així.

Ara volem parlar de les dones científiques que, a part de superar els obstacles que porta intrínsecs la vostra tasca, teniu altres handicaps pel fet de ser dones.

La Neus Colell, enginyera aeronàutica que també forma part de l'exposició, ens explicava que moltes vegades quan explica en quin camp treballa, donen pel fet que és hostessa de vol pel sol fet de ser dona. I en una altra ocasió, quan treballava en un país on els drets de les dones no són reconeguts, els homes que treballaven amb ella ni tan sols la miraven a la cara.

Heu patit algun tipus de discriminació pel fet de ser dones? Nor, tinc entès que en alguna ocasió t'has trobat en alguna situació incòmoda en aquest sentit?

Nor Sidki: Abans de dedicar-me més a la investigació vaig treballar uns anys en temes d'obra pública. Vaig estar en un equip format per tot homes i jo era l'única noia. Jo era cap de producció. Moltes vegades havia de respondre als veïns si hi havia qualsevol problema. Moltes vegades les persones amb què parlava no acabaven de quedar convençudes del que jo els hi deia fins que no venia un home i deia que el que jo estava dient era així. Era igual si era un treballador qualsevol.

Una de les principals discriminacions per raó de gènere arriba en el moment de la maternitat. Laura, com has viscut aquesta experiència?

Laura Porta: L'experiència la vaig viure treballant. Just 15 dies abans de lliurar la tesi doctoral vaig donar a llum. Va ser un part de 24 hores, amb cesària, torno a casa dissabte i el dilluns ja estava treballant. Tinc una foto per immortalitzar aquest moment. Em vaig passar bona part de la baixa de maternitat preparant la defensa i el meu fill va sentir primer parlar de variables dependents i independents que el conte de La Caputxeta Vermella. També he de dir que va ser per voluntat pròpia, però sí que és veritat que quan fas una cosa que t'apassiona... Amb el segon fill vaig fer una baixa més "normal" però sense desvincular-me de la UOC.

Andrea, tu tens l'experiència de la maternitat molt recent. Com l'has viscut i en què has hagut de canviar aspectes del teu àmbit laboral?

Andrea Duane: Jo tinc un nadó de deu mesos. La maternitat, molt bé, el que costa és tornar a treballar. Amb la recerca passa una cosa que un cop presentes la tesi i vols continuar comença un tren al que has de pujar i ja no pots tornar a baixar. La teva productivitat compta des que vas pujar al tren. Qualsevol aturada et penalitza molt. En el meu cas, vaig tenir clar que després de la baixa em reincorporaria en jornada completa per seguir treballant i publicant i continuar amb la carrera científica. La sort que he tingut és que el pare del meu fill ha pogut estar amb ell i bàsicament he hagut de fer ajus-

tos horaris. Amb tot, intentem canviar coses. A la feina estic intentant que no hi hagi res important més enllà de les 4-5 de la tarda. La conciliació ha d'existir segur.

També la Neus Colell ens explica que en una entrevista de feina, fa un parell de mesos, li van demanar l'edat i obertament si tenia fills o tenia pensat tenir-ne, mentre que als candidats homes no els van formular aquesta pregunta. Nor, Dolors, creieu que la vostra feina us pot condicionar en un futur o haver condicionat en el passat a l'hora de decidir si tenir fills o no?

M. Dolors Riera: Jo no m'he plantejat mai tenir fills. Aquest tipus de feina és molt absorbidora; per ser bo has de viure una feina. Aquest tipus de feines t'omplen a nivell personal. Entenc que s'ha de prendre una decisió. És un compromís.

Miryam Navarro: Jo estava fent una tesi i la meva filla m'anava preguntant: "Quantes pàgines et queden?". Sents la pressió i la culpa de no estar fent cap de les dues coses correctament. Potser aquesta pressió un home no la té. Jo tinc companyes que han hagut de retirar-se de la professió i han hagut de tornar quan el nen o la nena ja tenien una edat més avançada. En el meu cas, la decisió va ser no publicar tot el que em demanava l'acadèmia per estar més temps amb la meva filla.

Laura Porta: La meua experiència és similar. Vaig haver de fer una renúncia i la recerca va quedar una mica apartada. I un company em deia: "Pots dormir a la nit

sabent que no estàs publicant?". Em va sobtar aquesta pregunta. La conciliació és possible però a un preu elevat.

Segons un estudi presentat la setmana passada per la Fundació La Caixa que recollia divendres La Vanguardia, Espanya és el 4t país d'Europa amb més dones sense fills. Es tracta d'un anàlisi d'Alícia Adserà, de la Universitat de Princeton, i Mariona Lozano, del Centre d'Estudis Demogràfics. Conclou que les dones espanyoles no tenen tots els fills que volen tenir: un 35% diuen que n'haurien tingut 2 en lloc d'un. El retard de la maternitat (30 anys) escurça el temps per concebre i agreuja la taxa de fecunditat, una de les més baixes del món (1,3 fills per dona el 2019)

Altres dades destacades:

- **Un 19% de les majors de 45 anys no han estat mares, només per sota d'Itàlia, el Regne Unit i els Països Baixos, que s'acosten més al 20%**
- **Polítiques insuficients de suport a la família (el xec nadó no serveix per incentivar natalitat), augment de la incertesa al món laboral, major inestabilitat en les parelles i que les càrregues domèstiques recauen en les dones. Calen més prestacions familiars, plans de conciliació i flexibilitat horària en empreses**
- **La baixa taxa de natalitat és un problema estructural i està per sota del nivell que assegura el reemplaçament generacional (2,1) Espanya serà un dels països més vells del món el 2050 segons l'ONU, amb 36,8% població de més de 65 anys**

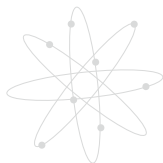
Miryam Navarro: Una dada que em va sobtar és que a les eleccions de rector de la Universitat tots els candidats eren homes. Quan la gent fa política, la fa a partir de les 9 de la nit. Una dona com ho pot fer llavors? No tenim una llei que ens suporti en moltes qüestions. Amb països amb una política avançada es pot conciliar molt més. Jo em vaig sorprendre molt de la qualitat de concentració que vaig desenvolupar. Falta recorregut en aquest camí de polítiques i acompanyament a la maternitat.

Andrea Duane: El famós sostre de vidre. En la carrera científica passa això. Més del 50% de les estudiants universitàries són dones, però a mesura que s'avança en la carrera laboral, aquest percentatge es va reduint en llocs de responsabilitat.

Laura Porta: Portem 11 anys en què no hem evolucionat a Espanya. Només el 21% de les dones són catedràtiques. Només 17 dones han guanyat el Nobel de Física o Química.

FER CIÈNCIA A CASA NOSTRA

BLOC3

Si ser científica ja té els seus esculls, fer-ho en una zona rural com la nostra encara ho és més. O hauríem de dir que ho era. Per sort, els últims anys han anat sorgint iniciatives que han permès que els científics de casa s'hagin pogut quedar al territori sense necessitat de marxar a grans capitals o bé a l'estranger. De fet, si avui tenim aquest planter de científiques de diferents generacions aquí és, en part, gràcies a aquests projectes.

Al Solsonès en tenim un clar exemple amb el Centre de Ciència i Tecnologia Forestal de Catalunya, que ha portat a Solsona i al conjunt de la comarca més d'un centenar de professionals. És a dir, l'oportunitat laboral ha fet que algunes persones hagin optat per venir a establir-se aquí. Andrea, és el teu cas?

Andrea Duane: Jo volia viure a prop del Pirineu i em va sorgir aquest lloc de feina. El lloc m'oferia l'oportunitat de desenvolupar-me laboralment en un lloc que em feia sentir molt còmoda. Al territori el sector primari és la base i el terciari és molt important, però és important que la gent del territori pugui desenvolupar-se. El CTFC és una mica una excepció perquè té molt sentit que estigui aquí, però en altres àmbits podríem descentralitzar una mica la recerca a Catalunya. A més, el teletreball pot començar a canviar les coses i afavorir un canvi de paradigma.

A Manresa, al Bages, a la Catalunya Central també en podem trobar exemples. Si no hi hagués una UOC, una FUB, una UPC, un CTFC vosaltres podríeu treballar i viure on sou ara? · La pandèmia ha posat a l'ordre del dia el teletreball. En el vostre cas, és viable?

M. Dolors Riera: Jo he fet classes a Barcelona durant molts anys. No hi ha res com la presencialitat, sobretot en la docència. Jo he estat molt bé però pels alumnes va ser un desastre. Fent-ho a distància s'aprofita molt el temps.

Nor Sidki: Jo en el meu cas estava fent una tesi doctoral i necessito les eines de la universitat. Igual que l'acompanyament dels meus tutors. En el moment de pandèmia jo estava amb contracte de personal associat i desenvolupava una feina només amb ordinador. Crear un laboratori a casa és més difícil.

Miryam Navarro: Jo seria l'exemple contrari. Ara a la Catalunya Central s'està remenant la capsa de moltes coses a nivell europeu i s'està cridant talent. Jo visc a Barcelona però el fet de treballar en un projecte europeu on es fa tot online, ara hem fet una trobada i realment quan fas presencialitat crees uns lligams que la part virtual no et permet. És cert que s'ha de trobar un equilibri per optimitzar més el temps, però hem vist que la presencialitat dona empenta al projecte.

Segons l'Observatori de Recerca de la Catalunya Central -els indicadors dels resultats científics i tecnològics de les activitats de recerca i innovació a la Catalunya Central corresponents al 2020, que es presentarà la setmana que ve-, l'any passat es van fer 729 publicacions científiques, es van cursar 117 sol·licituds de patents internacionals, hi havia 75 assajos clínics en actiu, es van publicar 36 tesis doctorals i es van crear 5 empreses. Som conscients d'aquest potencial les persones de fora de l'àmbit científic? Es fa prou divulgació? La majoria d'indicadors de l'informe anual de recerca a la Catalunya Central mantenen una tendència a l'alça. Té marge per continuar creixent?

M. Dolors Riera: La gent no n'és conscient aquí però tampoc a Barcelona. Està molt bé que es digui i la gent hauria de saber que es fa ciència, es fa tecnologia, projectes europeus...

Nor Sidki: Treballar a una universitat hi ha molta gent que no sap què vol dir. Segurament s'hauria d'explicar però en aquest sentit crec que la societat va mancada.

Andrea Duane: S'hauria de fer un esforç per anar més enllà. A vegades la ciència és una mica marginal en països de l'arc mediterrani. Ara moltes institucions estan invertint en personal que es dediquen a la comunicació científica, ja que a nosaltres a vegades ens costa molt. Això s'està fent però es podria fer més.

A vegades hem de crear coneixements en àmbits que a vegada no tenen aplicació directa i a vegades no tota la ciència es pot explicar perquè és important. Després tota la ciència aplicada és molt més fàcil.

Miryam Navarro: La clau és la comunicació de la ciència. Els infants gaudeixen de forma natural observant i pensant sobre la natura. Estaria bé incorporar el pensament científic. En un moment on sorgeixen molts fakes que no tenen rigor científic però sí comunicació, s'ha de treballar millor a l'hora d'explicar la ciència i tenir pensament científic.

